

Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (četvrto vijeće)

9. studenoga 2023.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Nepoštene odredbe u potrošačkim ugovorima – Ugovor o potrošačkom kreditu – Direktiva 93/13/EEZ – Članak 1. stavak 2. – Ugovorna odredba koja je odraz obvezne zakonske odredbe – Članak 3. stavak 1., članak 4. stavak 1., članak 6. stavak 1. i članak 7. stavak 1. – Odredba o prijevremenom dospijeću – Sudski nadzor – Proporcionalnost u pogledu povrede ugovornih obveza od strane potrošača – Članci 7. i 38. Povelje Europske unije o temeljnim pravima – Ugovor osiguran založnim pravom na nekretnini – Izvansudska prodaja objekta u kojem potrošač stanuje”

U predmetu C-598/21,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Krajský súd v Prešove (Okružni sud u Prešovu, Slovačka), odlukom od 13. rujna 2021., koju je Sud zaprimio 28. rujna 2021., u postupku

SP,

CI

protiv

Všeobecná úverová banka a.s.,

SUD (četvrto vijeće),

u sastavu: C. Lycourgos, predsjednik vijeća, O. Spineanu-Matei (izvjestiteljica), J.-C. Bonichot, S. Rodin i L. S. Rossi, suci,

nezavisna odvjetnica: L. Medina,

tajnik: M. Ferreira, glavna administratorica,

uzimajući u obzir pisani dio postupka i nakon rasprave održane 26. listopada 2022.,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

- za osobe SP i CI, L. Riedl, advokát,
- za Všeobecná úverová banka a.s., M. Hrbek, advokát,

* Jezik postupka: slovački

– za slovačku vladu, u početku B. Ricziová, a zatim E. V. Drugda, u svojstvu agenata,
– za Europsku komisiju, G. Goddin, R. Lindenthal i N. Ruiz García, u svojstvu agenata,
saslušavši mišljenje nezavisne odvjetnice na raspravi održanoj 12. siječnja 2023.,
donosi slijedeću

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 47. Povelje Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja), u vezi s njezinim člancima 7. i 38., Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima [odredbama] u potrošačkim ugovorima (SL 1993., L 95, str. 29.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 12., str. 24.), članka 3. stavka 1. Direktive 2005/29/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 11. svibnja 2005. o nepoštenoj poslovnoj praksi poslovnog subjekta u odnosu prema potrošaču na unutarnjem tržištu i o izmjeni Direktive Vijeća 84/450/EEZ, direktivâ 97/7/EZ, 98/27/EZ i 2002/65/EZ Europskog parlamenta i Vijeća, kao i Uredbe (EZ) br. 2006/2004 Europskog parlamenta i Vijeća („Direktiva o nepoštenoj poslovnoj praksi”) (SL 2005., L 149, str. 22.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 8., str. 101. i ispravak SL 2016., L 332, str. 25.), članka 2. stavka 2. točke (a) Direktive 2008/48/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. travnja 2008. o ugovorima o potrošačkim kreditima i stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 87/102/EEZ (SL 2008., L 133, str. 66.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 13., str. 58. i ispravak SL 2014., L 283, str. 66.), kako je izmijenjena Direktivom Komisije 2011/90/EU od 14. studenoga 2011. (SL 2011., L 296, str. 35.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 14., str. 216.) (u daljnjem tekstu: Direktiva 2008/48), kao i načela djelotvornosti.
- 2 Zahtjev je upućen u okviru spora između osoba SP i CI i Všeobecne úverove banke a.s. (u daljnjem tekstu: VÚB), bankarske institucije, u vezi s obustavom izvansudskog ostvarivanja založnog prava na nekretnini, koje se sastoji od objekta u kojem navedene osobe stanuju, a koja služi kao osiguranje ugovora o kreditu sklopljenog između tih stranaka.

Pravni okvir

Pravo Unije

Direktiva 93/13

- 3 Trinaesta i šesnaesta uvodna izjava Direktive 93/13 glase:

„[B]udući da se pretpostavlja da zakonske ili regulatorne odredbe država članica kojima se izravno ili neizravno utvrđuju uvjeti potrošačkih ugovora ne sadrže nepoštene odredbe; budući da se ne čini potrebnim da budu podložni oni uvjeti koji odražavaju obvezne zakonske ili regulatorne odredbe i načela ili odredbe međunarodnih konvencija u kojima su države članice ili Zajednica

stranke; budući da se u tom pogledu izrazom iz članka 1. stavka 2. koji glasi „obveznih zakonskih ili regulatornih odredaba” obuhvaćaju i propisi koji se u skladu sa zakonom primjenjuju na ugovorne stranke ako nisu utvrđena nikakva drukčija rješenja;

[...]

budući da se ta procjena nepoštenosti odredaba koja se provodi u skladu s odabranim općim kriterijima, posebno u prodaji ili pružanju javnih usluga gdje se usluge pružaju kolektivno čime se u obzir uzima čimbenik solidarnosti među korisnicima, mora upotpuniti tako da se najprije općenito ocijene različiti uključeni interesi; budući da to predstavlja uvjet o dobroj vjeri; budući da prilikom donošenja procjene o dobroj vjeri posebnu pozornost treba posvetiti jačini polazišta pregovaračkih strana, zatim je li potrošač bio naveden da prihvati odredbu i je li roba ili usluga prodana ili pružena na temelju posebne narudžbe potrošača; budući da prodavatelj robe ili pružatelj usluga možda ispunjava uvjet o dobroj vjeri ako postupuje pošteno i pravedno u odnosu na drugu stranu o čijim zakonitim interesima mora voditi računa”.

4 U skladu s člankom 1. te direktive:

„1. Svrha ove Direktive je uskladiti zakone i druge propise država članica koji se odnose na nepošteno odredbe u ugovorima koji se sklapaju između prodavatelja robe ili pružatelja usluga i potrošača.

2. Ugovorne odredbe koje su odraz obaveznih zakonskih ili regulatornih odredaba i odredaba ili načela međunarodnih konvencija u kojima su države članice ili Zajednica stranke, posebno u području prijevoza, ne podliježu odredbama ove Direktive.”

5 Članak 3. stavak 1. navedene direktive glasi kako slijedi:

„Ugovorna odredba o kojoj se nisu vodili pojedinačni pregovori smatra se nepoštenom ako u suprotnosti s uvjetom o dobroj vjeri, na štetu potrošača prouzroči znatniju neravnotežu u pravima i obvezama stranaka, proizašlih iz ugovora.”

6 Članak 4. stavak 1. iste direktive određuje:

„Ne dovodeći u pitanje članak 7., nepoštenost ugovorne odredbe procjenjuje se tako da se u obzir uzimaju priroda robe ili usluga na koje se ugovor odnosi u vrijeme kada je ugovor sklopljen, sve popratne okolnosti sklapanja ugovora i sve ostale odredbe tog ugovora ili nekog drugog ugovora o kojem on ovisi.”

7 Članak 6. stavak 1. Direktive 93/13 predviđa:

„Države članice utvrđuju da u ugovoru koji je prodavatelj robe ili pružatelj usluge sklopio s potrošačem prema nacionalnom pravu nepošteno odredbe nisu obvezujuće za potrošača, a da ugovor u tim uvjetima i dalje obvezuje stranke ako je u stanju nastaviti važiti i bez tih nepoštenih odredaba.”

8 Članak 7. stavak 1. navedene direktive propisuje:

„U interesu potrošača i tržišnih konkurenata države članice osiguravaju da postoje primjerena i djelotvorna sredstva za sprečavanje stalnog korištenja nepoštenih odredaba u ugovorima koji prodavatelji robe i pružatelji usluga sklapaju s potrošačima.”

Direktiva 2005/29

- 9 Članak 3. Direktive 2005/29, naslovljen „Područje primjene”, u stavku 1. propisuje:
„Ova se Direktiva primjenjuje na nepoštenu poslovnu praksu poslovnog subjekta u odnosu prema potrošaču, kako je utvrđena u članku 5., prije, tijekom i nakon trgovačkog posla u vezi s proizvodom.”

Direktiva 2008/48

- 10 Uvodna izjava 10. Direktive 2008/48 glasi:
„Definicije sadržane u ovoj Direktivi određuju opseg usklađivanja. Obveza država članica da provedu odredbe ove Direktive trebala bi stoga biti ograničena na opseg [primjene ove direktive] određen tim definicijama. Međutim, ova Direktiva ne bi trebala dovoditi u pitanje primjenu od strane država članica, u skladu s pravom Zajednice, odredaba ove Direktive na područja koja nisu obuhvaćena njezinim područjem primjene. [...]”
- 11 U skladu s člankom 2. stavkom 2. točkom (a) te direktive:
„Ova se Direktiva ne primjenjuje na sljedeće:
(a) ugovore o kreditu osigurane hipotekom ili nekim drugim sličnim instrumentom osiguranja koji se obično upotrebljava u dotičnoj državi članici za nepokretnu imovinu ili osigurane pravom u vezi s tom nepokretnom imovinom.”

Slovačko pravo

Građanski zakonik

- 12 Članak 53. Zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník (Zakon br. 40/1964 o Građanskom zakoniku), u verziji koja se primjenjuje u glavnom postupku (u daljnjem tekstu: Građanski zakonik), uređuje nepoštene odredbe u potrošačkim ugovorima. Taj članak u stavku 9. predviđa:
„Kada je riječ o obročnom ispunjenju ugovora sklopljenog s potrošačem, prodavatelj roba ili pružatelj usluga može upotrijebiti mogućnost iz članka 565. Građanskog zakonika najranije tri mjeseca nakon kašnjenja s plaćanjem obroka te ako je, osim toga, obavijestio potrošača barem 15 dana prije ostvarivanja tog prava.”
- 13 Članak 54. stavak 1. Građanskog zakonika određuje:
„Ugovorne odredbe utvrđene ugovorom koji je sklopljen s potrošačem ne smiju odstupati od ovog zakona na štetu potrošača. Osobito, potrošač se ne može unaprijed odreći prava koja su mu dodijeljena na temelju ovog zakona ili iz posebnih odredbi koje se odnose na zaštitu potrošača, niti na drugi način pogoršati svoj ugovorni položaj.”
- 14 U skladu s člankom 151.j stavkom 1. tog zakonika:
„Ako tražbina osigurana založnim pravom nije pravilno i pravovremeno ispunjena, založni vjerovnik može pokrenuti postupak namirenja s naslova založnog prava. U okviru postupka namirenja s naslova

založnog prava založni vjerovnik može biti namiren na način određen u ugovoru ili prodajom založnog prava na dražbi u skladu s posebnim zakonom [...] ili zahtijevati namirenje prodajom založnog prava u skladu s posebnim zakonskim odredbama [...], osim ako odredbe ovog ili posebnog zakona ne određuju drugačije.”

15 Iz zahtjeva za prethodnu odluku proizlazi da ta odredba sadržava prvu bilješku ubačenu nakon riječi „u skladu s posebnim zakonom” u kojoj se upućuje na zakon č. 527/2002 Z. z. o dobrovoljnih dražbách a o doplnení zákona Slovenskej národnej rady č. 323/1992 Zb. o notároch a notárskej činnosti (Notársky poriadok) v znení neskorších predpisov (Zakon br. 527/2002 o dobrovoljnim dražbama i dopunama Zakona br. 323/1992 o javnim bilježnicima i javnobilježničkoj djelatnosti (Javnobilježnički zakonik) kako je izmijenjen, u daljnjem tekstu: Zakon o dobrovoljnim dražbama) i drugu napomenu, koja se nalazi nakon izraza „posebnim zakonskim odredbama”, koja upućuje na zakon 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok (Zakon br. 160/2015 o Zakoniku o parničnom postupku) i na zakon č. 233/1995 Z. z. Exekučný poriadok (Zakon br. 233/1995 o sudskim ovršiteljima i izvršenju Zakonika o građanskom postupku, u daljnjem tekstu: Ovršni zakonik).

16 Članak 151.m Građanskog zakonika određuje:

„1. Založni vjerovnik može predmet založnog prava prodati na način predviđen u ugovoru o zasnivanju založnog prava ili na dražbi najranije 30 dana od trenutka kada su jamac i dužnik, ako oni nisu ista osoba, obaviješteni o namirenju s naslova založnog prava, osim ako je posebnim zakonom drukčije propisano. Ako je založno pravo upisano u registar založnih prava i ako je datum upisa početka namirenja s naslova založnog prava u registar založnih prava kasniji od datuma na koji su jamac i dužnik, ako oni nisu ista osoba, obaviješteni o namirenju s naslova založnog prava, rok od 30 dana počinje teći od datuma upisa početka namirenja s naslova založnog prava u registar založnog prava.

2. Jamac i založni vjerovnik mogu se sporazumjeti, nakon dostave obavijesti o namirenju s naslova založnog prava, da potonji može prodati predmet založnog prava na način predviđen u ugovoru o zasnivanju založnog prava ili na dražbi čak i prije isteka roka propisanog u stavku 1.

3. Založni vjerovnik koji je pokrenuo postupak namirenja s naslova založnog prava s ciljem ispunjenja svoje tražbine na način određen u ugovoru o zasnivanju založnog prava može u svakom trenutku tijekom namirenja s naslova založnog prava izmijeniti način namirenja i prodati založno pravo na dražbi ili zahtijevati da bude namiren prodajom založnog prava u skladu s posebnim zakonima. Založni vjerovnik dužan je obavijestiti jamca o izmjeni načina namirenja s naslova založnoga prava.”

17 Članak 565. tog zakonika glasi kako slijedi:

„Kada je riječ o namirenju putem obročne otplate duga, vjerovnik ne može zbog neplaćanja mjesečnog obroka zahtijevati plaćanje čitave tražbine osim ako su se stranke tako sporazumjele ili je to predviđeno odlukom. Međutim, vjerovnik tu mogućnost može upotrijebiti najkasnije do dospijea prvog sljedećeg obroka.”

Ovršni zakonik

- 18 Članak 63. stavak 3. Ovršnog zakonika određuje da se prisilna prodaja nekretnine može izvršiti samo iznimno, nakon što je sud to odobrio, ako se protiv dotične osobe vodi više ovršnih postupaka u vezi s tražbinama čiji ukupan iznos premašuje 2000 eura te ako sudski ovršitelj dokaže da se novčana tražbina ne može drukčije naplatiti.

Zakon o dobrovoljnim dražbama

- 19 Članak 16. Zakona o dobrovoljnim dražbama u stavku 1. predviđa da se prodaja na dražbi može ostvariti samo na temelju pisanog sporazuma između osobe koja je predložila prodaju na dražbi i organizatora dražbe.
- 20 Na temelju članka 17. tog zakona, organizator dražbe dužan je najaviti dražbu putem obavijesti. Ako je predmet dražbe stan, kuća ili druga nekretnina, poduzeće ili njegov dio, ili ako je najniža ponuda viša od 16 550 eura, organizator dražbe mora objaviti poziv na dražbu u registru dražbi najmanje 30 dana prije početka dražbe. On također odmah prosljeđuje obavijest o dražbi nadležnom ministarstvu radi objave u Službenom gospodarskom listu, kao i osobi koja je zatražila prodaju, dužniku založnog vjerovnika i vlasniku stvari koja je predmet dražbe, ako nisu ista osoba.
- 21 Članak 21. stavak 2. navedenog zakona predviđa:

„U slučaju osporavanja valjanosti ugovora o zasnivanju založnog prava ili povrede odredbi ovog zakona, osoba koja tvrdi da su joj tom povredom povrijeđena njezina prava može od suca zahtijevati utvrđenje ništavosti dražbe. Međutim, pravo zahtijevati utvrđenje ništavosti dražbe prestaje ako se ne ostvari u roku od tri mjeseca nakon dražbe, osim ako se razlozi za utvrđenje ništavosti ne odnose na počinjenje kaznenog djela, a predmet dražbe je kuća ili stan u kojem je njezin/njegov prethodni vlasnik u vrijeme provođenja dražbe imao službeno prebivalište u skladu s posebnim propisom; u tom se slučaju može zahtijevati poništenje prodaje čak i nakon isteka tog roka [...]”

Glavni postupak i prethodna pitanja

- 22 VÚB je 9. veljače 2012. žaliteljima u glavnom postupku, osobama SP i CI, odobrio potrošački kredit na razdoblje od 20 godina, osiguran založnim pravom na nekretnini, odnosno obiteljskom kućom u kojoj su žalitelji u glavnom postupku i druge osobe imale prebivalište (u daljnjem tekstu: predmetni ugovor o kreditu).
- 23 Prije toga datuma, počevši od 2004., žalitelji su u glavnom postupku ugovorili više drugih potrošačkih kredita s društvom Consumer Finance Holding a.s. (u daljnjem tekstu: CFH), s kojim je VÚB u to vrijeme bio gospodarski povezan. Iz zahtjeva za prethodnu odluku proizlazi da je VÚB gotovo cijeli iznos odobren osobama SP i CI na temelju ugovora o kreditu o kojem je riječ namijenio za otplatu kreditâ koje je odobrio CFH, a koje te osobe više nisu mogle otplaćivati. Osim toga, još uvijek prije sklapanja ugovora o kreditu o kojem je riječ, VÚB im je odobrio određen broj potrošačkih kredita čiji je iznos jednostrano utvrdio i koji je također u velikoj mjeri bio namijenjen otplati dugova i troškova koji proizlaze iz kreditâ koji su prethodno odobreni osobama SP i CI, bilo da im ih je odobrio VUB ili CFH.

- 24 U siječnju 2013., manje od godine dana nakon sklapanja ugovora o kreditu o kojem je riječ, s obzirom na to da žalitelji u glavnom postupku nisu ispunili svoju obvezu plaćanja, VÚB je zahtijevao otplatu cjelokupnog iznosa dugovanog na temelju tog ugovora, na temelju odredbe o prijevremenom dospijeću sadržane u navedenom ugovoru (u daljnjem tekstu: odredba o prijevremenom dospijeću). VÚB je u travnju 2013. obavijestio osobe SP i CI o svojoj odluci o pokretanju postupka namirenja s naslova založnog prava „dobrovoljnom” prodajom založene nekretnine na dražbi, odnosno na izvansudskoj dražbi.
- 25 Tu vrstu izvansudske dražbe, kao što to proizlazi iz zahtjeva za prethodnu odluku, obavljaju privatne osobe. Nakon što je vjerovnik jednostrano odredio iznos tražbine, organizator dražbe prodaje nekretninu o kojoj je riječ izvan bilo kakvog sudskog postupka, a da sud nije prethodno mogao ispitati osnovanost iznosa tražbine ili proporcionalnost prodaje u odnosu na iznos tražbine. Unatoč nepostojanju suglasnosti potrošača, zakon tu dražbu kvalificira kao „dobrovoljnu”. Vjerovnik može započeti postupak dobrovoljne dražbe 30 dana nakon obavijesti o namirenju s naslova založnog prava.
- 26 Žalitelji su Okresnom súdu v Prešove (Općinski sud u Prešovu, Slovačka) podnijeli tužbu za obustavu prodaje obiteljske kuće na dražbi. Taj prvostupanjski sud odbio je njihov zahtjev prvom presudom, koju je potom potvrdio, nakon vraćanja predmeta na ponovno suđenje, unatoč tomu što ju je Krajský súd v Prešove (Općinski sud u Prešovu, Slovačka) ukinuo. Prema mišljenju navedenog prvostupanjskog suda, iz sudske prakse Najvyššijeg súda Slovenskej republiky (Vrhovni sud Slovačke Republike) proizlazi da se iz presude od 10. rujna 2014., Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189) ne može zaključiti da se odredbama Direktive 93/13 protiv slovački propis kojim se dopušta izvansudsko namirenje s naslova založnog prava na nekretnini koju je potrošač ponudio kao osiguranje prodajom na dobrovoljnoj dražbi, čak i ako je riječ objektu u kojem on stanuje i ako se osigurana tražbina temelji na ugovoru koji sadržava nepoštene odredbe.
- 27 Žalitelji u glavnom postupku podnijeli su žalbu protiv te druge presude Krajskýjem súdu v Prešove (Okružni sud u Prešovu), sudu koji je uputio zahtjev, ponavljajući svoj zahtjev za obustavu izvansudske prodaje objekta u kojem oni stanuju, pozivajući se, među ostalim, na povredu njihovih prava kao potrošača.
- 28 Sud koji je uputio zahtjev smatra da je zaštita od neproporcionalnog zadiranja u prava potrošača, uključujući njihovo pravo na dom, osobito važna prije prodaje imovine. Slovačko materijalno pravo ne predviđa nikakvu drugu mogućnost prethodne zaštite, tako da potrošači u slučaju prodaje na dobrovoljnoj dražbi objekta u kojem stanuju nemaju drugu mogućnost nego podnijeti tužbu za obustavu te prodaje.
- 29 Taj sud pojašnjava da se u ovom slučaju predmetni ugovor o kreditu odnosi na razdoblje od 20 godina i da je VÚB primijenio odredbu o prijevremenom dospijeću manje od godinu dana nakon sklapanja tog ugovora zbog kašnjenja u plaćanju od 1106,50 eura. Vrijednost obiteljske kuće koja je predmet izvansudske prodaje barem je 30 puta veća od iznosa čije je prijevremeno dospijeće VÚB utvrdio i započeo ostvarenje svojeg založnog prava.
- 30 Sud koji je uputio zahtjev ističe da je, prema slovačkom pravu, provedba odredbe o prijevremenom dospijeću, poput one o kojoj je riječ u glavnom postupku, uvjetovana samo jednim uvjetom, odnosno kašnjenjem u plaćanju od tri mjeseca, i time da vjerovnik poštuje dodatni rok obavještavanja od petnaest dana.

- 31 Taj propis, kao i sudska praksa Najvyššijeg súda Slovenskej republiky (Vrhovni sud Slovačke Republike), spomenuta u točki 26. ove presude, mogli bi stoga biti protivni pravu Unije, a osobito načelu proporcionalnosti, s obzirom na to da omogućuju prodaju nekretnine u kojoj potrošač ima prebivalište, čak i u slučaju manje povrede ugovora.
- 32 Osim toga, prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, neovisno o zaštiti koju pružaju članci 7., 38. i 47. Povelje, direktive 93/13 i 2005/29 i načelo djelotvornosti, nacionalni propis o ostvarivanju založnog prava na nekretnini putem dobrovoljne dražbe objekta u kojem potrošač stanuje, kako ga tumači Najvyšší súd Slovenskej republiky (Vrhovni sud Slovačke Republike), ne pridaje dostatnu važnost zaštiti obiteljskog doma i ne uzima u obzir mogućnost drugih načina namirenja s naslova založnog prava. Stoga bi, kao što to pokazuje praksa, odobravanje kredita potrošačima imalo vrlo štetne posljedice za potonje i za njihove obitelji.
- 33 Što se tiče primjene Direktive 2005/29, sud koji je uputio zahtjev smatra da se praksa odobravanja kredita u svrhu otplate dugova koji proizlaze iz jednog ili više ranijih kredita ne može isključiti iz sudskog nadzora na temelju te direktive. Sud koji je uputio zahtjev smatra da okolnosti u kojima je sporni ugovor o potrošačkom kreditu sklopljen čine nepoštenu poslovnu praksu koja bi trebala biti obuhvaćena područjem primjene navedene direktive. Usto, iako nepoštena poslovna praksa ne dovodi izravno do ništavosti predmetnog pravnog akta, ona utječe na ocjenu nepoštenosti ugovornih odredbi.
- 34 Kad je riječ o primjeni Direktive 2008/48, taj sud smatra da kredit odobren radi otplate dugova koji proizlaze iz ranijih kredita ne odgovara ni njezinu cilju ni cilju direktive koja joj je prethodila.
- 35 Osim toga, iako su ugovori o kreditu osigurani hipotekom ili pravom vezanim uz nekretninu isključeni iz područja primjene Direktive 2008/48, u ovom slučaju predmetni ugovor o kreditu ne definira predmet kredita i ispunjava zahtjeve primjenjive na ugovore o potrošačkom kreditu. Taj ugovor o kreditu nije osiguran hipotekom niti je namijenjen financiranju stjecanja nekretnine, nego je služio osiguranju otplate ranijih potrošačkih kredita. U tim okolnostima, postoji uska veza između navedenog ugovora o kreditu i tih ugovora o potrošačkom kreditu koje su osobe SP i CI prethodno sklopile, tako da se sud koji je uputio zahtjev pita ulazi li takva situacija u područje primjene Direktive 2008/48.
- 36 Naposljetku, kako bi se utvrdio točan iznos duga žalitelja u glavnom postupku, sud koji je uputio zahtjev želi znati je li pristup koji je Sud upotrijebio u presudi od 21. travnja 2016., Radlinger i Radlingerová (C-377/14, EU:C:2016:283), primjenjiv u ovom predmetu.
- 37 U tim okolnostima, Krajský súd v Prešove (Okružni sud u Prešovu) odlučio je prekinuti postupak i Sudu uputiti sljedeća prethodna pitanja:
- „1. Protivi li se članku 47. [Povelje] u vezi s [njezinim] člancima 7. i 38., Direktivi [93/13], Direktivi [2005/29], kao i načelu djelotvornosti iz prava Europske unije, nacionalni propis poput članka 53. stavka 9. i članka 565. Građanskog zakonika, prema kojima se u slučaju prijevremenog dospijeca ne uzima u obzir proporcionalnost tog akta i osobito težina povrede obveza potrošača u odnosu na iznos i rok otplate kredita?

U slučaju niječnog odgovora na [prvo] pitanje [...]:

2. (a) Protivi li se članku 47. [Povelje] u vezi s [njezinim] člancima 7. i 38., Direktivi 93/13, Direktivi 2005/29 i načelu djelotvornosti iz prava Europske unije, sudska praksa kojom se u bitnome ne obustavlja postupak namirenja s naslova založnog prava prodajom na privatnoj dražbi nekretnine koja je objekt u kojem potrošači ili druge osobe stanuju te se istodobno ne uzima u obzir težina povrede obveza potrošača s obzirom na iznos kredita i razdoblje kreditiranja čak i kada postoji drugi način namirenja tražbine davatelja kredita, odnosno sudski ovršni postupak u okviru kojeg prodaja stambenog objekta opterećenog založnim pravom nema prednost?
- (b) Treba li članak 3. stavak 1. Direktive 2005/29 tumačiti na način da zaštita potrošača od nepoštene poslovne prakse prilikom kreditiranja potrošača obuhvaća sve načine namirenja tražbine davatelja kredita, uključujući ugovaranje novog kredita namijenjenog podmirivanju obveza koje proizlaze iz prethodnog kredita?
- (c) Treba li Direktivu 2005/29 tumačiti na način da se nepoštenom poslovnom praksom smatra i postupanje prodavatelja roba ili pružatelja usluga koji u više navrata odobrava kredit potrošaču koji ne može otplatiti kredit, zbog čega nastaje lanac kredita koje prodavatelj roba ili pružatelj usluga zapravo ne isplaćuje potrošaču, nego ta sredstva zadržava za otplatu prethodnih kredita i ukupnih troškova kredita?
- (d) Treba li članak 2. stavak 2. točku (a) Direktive [2008/48] u vezi s uvodnom izjavom 10. te direktive tumačiti na način da se njime ne isključuje primjena navedene direktive čak i u slučaju kredita koji ima sva obilježja potrošačkog kredita, čija namjena nije ugovorena i čiji je davatelj gotovo cijeli kredit namijenio otplati prethodnih potrošačkih kredita, a kao osiguranje ugovoreno je založno pravo na nekretnini?
- (e) Treba li presudu od 21. travnja 2016., Radlinger i Radlingerová (C-377/14, EU:C:2016:283) tumačiti na način da se primjenjuje i na ugovor o potrošačkom kreditu kad je na temelju tog ugovora dio odobrenog kredita namijenjen otplati troškova davatelja kredita?"

Postupak pred Sudom

38. Aktom podnesenim tajništvu Suda 22. veljače 2023. VÚB je najprije zatražio da se na temelju članka 100. stavka 2. Poslovnika Suda utvrdi da Sud više nije nadležan za odlučivanje s obzirom na to da je glavni postupak postao bespredmetan. Podredno, VÚB je zatražio ponovno otvaranje usmenog dijela postupka, u skladu s člankom 83. Poslovnika.
39. Aktom podnesenim tajništvu Suda 9. kolovoza 2023. VÚB je ponovno zatražio otvaranje usmenog dijela postupka.
40. Što se tiče, kao prvo, glavnog zahtjeva sadržanog u aktu podnesenom 22. veljače 2023., VÚB naime izjavljuje da se odrekao založnog prava na nekretnini kojim se osigurava predmetni ugovor o kreditu, s učinkom od 14. veljače 2023., tako da je glavni postupak postao bespredmetan i da valja obustaviti postupak o ovom zahtjevu za prethodnu odluku.
41. Osim toga, VÚB je dopisom podnesenim tajništvu Suda 21. travnja 2023. obavijestio Sud da je prihvatio prijenos duga žaliteljâ u glavnom postupku na treću osobu, koja je u međuvremenu otplatila taj dug. Također je zbog toga spor u glavnom postupku postao bespredmetan.

- 42 Prema ustaljenoj sudskoj praksi Suda, pitanja o tumačenju prava Unije koja uputi nacionalni sud unutar pravnog i činjeničnog okvira koji utvrđuje pod vlastitom odgovornošću i čiju točnost Sud nije dužan provjeravati uživaju pretpostavku relevantnosti. Međutim, također je ustaljena sudska praksa da je postupak utvrđen člankom 267. UFEU-a instrument suradnje između Suda i nacionalnih sudova zahvaljujući kojem Sud nacionalnim sudovima daje elemente za tumačenje prava Unije koji su im potrebni za rješavanje sporova o kojima moraju odlučiti. Smisao zahtjeva za prethodnu odluku nije oblikovanje savjetodavnih mišljenja o općim ili hipotetskim pitanjima, nego njegova nužnost za stvarno rješenje spora. Stoga, ako se pokaže da je glavni postupak postao bespredmetan, tako da postavljena pitanja više nisu relevantna za rješenje tog spora, Sud mora donijeti odluku o obustavi postupka (vidjeti, u tom smislu, presudu od 24. studenoga 2022., *Banco Cetelem*, C-302/21, EU:C:2022:919, t. 26., 27., 31. i 32. i navedenu sudsku praksu).
- 43 U tom je kontekstu Sud 14. ožujka 2023. i 26. svibnja 2023. uputio zahtjev za pojašnjenje sudu koji je uputio zahtjev kako bi saznao dovode li okolnosti koje navodi VÚB doista do okončanja glavnog postupka i jesu li odgovori na pitanja postavljena Sudu još uvijek potrebni za rješavanje spora u glavnom postupku i, ako jesu, zbog kojih razloga.
- 44 Dopisima od 5. travnja 2023. i 12. lipnja 2023. sud koji je uputio zahtjev naveo je da ni odricanje od založnog prava na nekretnini ni prijenos duga nisu imali za učinak to da je glavni postupak postao bespredmetan jer u biti nisu ispunjeni uvjeti valjanosti koji su u tu svrhu predviđeni nacionalnim pravom. S jedne strane, taj je sud pojasnio da nije odobrio jednostrano odricanje VÚB-a od založnog prava s obzirom na to da je za prestanak takvog založnog prava neophodan sporazum s dužnicima. S druge strane, istaknuo je da bi, u skladu s nacionalnim zakonodavstvom, da je VÚB-ova tražbina prenesena, sva prava žalitelja u glavnom postupku kao potrošača bila očuvana.
- 45 S obzirom na pojašnjenja koja je pružio sud koji je uputio zahtjev, valja smatrati da glavni postupak zadržava svoj predmet i da su stoga postavljena pitanja i dalje relevantna za rješavanje tog spora. Slijedom toga, valja odlučiti o zahtjevu za prethodnu odluku.
- 46 Kao drugo, kad je riječ o zahtjevu za ponovno otvaranje usmenog dijela postupka, VÚB u svojem podrednom zahtjevu podnesenom tajništvu Suda 22. veljače 2023. u biti ističe da se u određenim pitanjima ne slaže s mišljenjem nezavisne odvjetnice, koje se temelji na pogrešnim elementima, tako da valja pojasniti činjenični i/ili pravni kontekst prethodnih pitanja. Osim toga, VÚB u više pogleda osporava tumačenje direktiva na koje se odnose ta pitanja koje je nezavisna odvjetnica dala u svojem mišljenju.
- 47 Aktom podnesenim tajništvu Suda 9. kolovoza 2023. VÚB obavještava Sud, u prilog svojem zahtjevu za ponovno otvaranje usmenog dijela postupka, s jedne strane, da je istog dana podnio Ústavným súdu Slovenskej republiky (Ustavni sud Slovačke Republike) tužbu protiv odluke suda koji je uputio zahtjev od 12. lipnja 2023. kojom je on odlučio odbiti zahtjev za povlačenje prethodne odluke unatoč tomu što je VÚB odustao od založnog prava na nekretnini i prijensa duga, koji su navedeni u točki 44. ove presude. Naime, VÚB nije zatražio od tog suda da povuče svoj zahtjev za prethodnu odluku zbog tih akata, nego da obavijesti Sud o svim elementima koji bi mogli utjecati na nastavak prethodnog postupka u skladu s člankom 100. stavkom 2. Poslovnika. Međutim, to odricanje i taj prijenos duga čine takve elemente.
- 48 S druge strane, VÚB u biti smatra da bi, u slučaju da Sudu informacije kojima raspolaže u odnosu na te prijense i odricanje ne omogućuju odlučivanje o ovom zahtjevu za prethodnu odluku na temelju članka 100. stavka 2. Poslovnika, trebalo ponovno otvoriti usmeni dio postupka kako bi se pojasnili elementi koje smatra relevantnima u tom pogledu.

- 49 Na temelju članka 83. Poslovnika, Sud može u svakom trenutku, nakon što sasluša nezavisnog odvjetnika, odrediti ponovno otvaranje usmenog dijela postupka, osobito ako smatra da stvar nije dovoljno razjašnjena ili ako stranka po zatvaranju tog dijela postupka iznese novu činjenicu koja je takve prirode da ima odlučujući utjecaj na odluku Suda ili pak ako je u predmetu potrebno odlučiti na temelju argumenta o kojem se nije raspravljalo među strankama ili zainteresiranim osobama iz članka 23. Statuta Suda Europske unije.
- 50 Najprije valja podsjetiti na to da, prema ustaljenoj sudskoj praksi, neslaganje stranke u glavnom postupku ili jedne od zainteresiranih stranaka s mišljenjem nezavisnog odvjetnika ne može samo za sebe biti opravdan razlog za ponovno otvaranje usmenog postupka (vidjeti, u tom smislu, presudu od 16. veljače 2023., Gallaher, C-707/20, EU:C:2023:101, t. 45. i navedenu sudsku praksu).
- 51 Iz toga proizlazi da neslaganje VÚB-a s mišljenjem nezavisne odvjetnice ne može samo po sebi opravdati ponovno otvaranje usmenog dijela postupka.
- 52 Osim toga, nakon što je saslušao nezavisnu odvjetnicu, Sud smatra da nakon pisanog dijela postupka i rasprave koja je pred njime održana, raspolaže svim elementima potrebnima za odlučivanje o ovom zahtjevu za prethodnu odluku.
- 53 Naime, stranke u glavnom postupku i zainteresirane osobe koje su sudjelovale u ovom postupku, a osobito VÚB, tijekom pisanog i usmenog dijela postupka mogle su iznijeti pravne i činjenične elemente koje su smatrale relevantnima kako bi Sudu omogućile da odgovori na pitanja koja je postavio sud koji je uputio zahtjev. Usto, iako je Sud izričito zatražio da se na raspravi zauzme stajalište s obzirom na odgovore koje je sud koji je uputio zahtjev dao na prvi zahtjev za pojašnjenje koji mu je bio upućen 7. lipnja 2022. i koji se, među ostalim, odnosio na pravni i činjenični okvir prethodnih pitanja, VÚB je odlučio da neće sudjelovati na raspravi. Osim toga, što se tiče odricanja od založnog prava na nekretnini i prijenosa duga, kao i njihovih posljedica za primjenu članka 100. stavka 2. Poslovnika, valja utvrditi da ti elementi ne mogu utjecati na odluku koju Sud treba donijeti, s obzirom na razmatranja navedena u točkama 40. do 45. ove presude.
- 54 Naposljetku, zahtjevi za ponovno otvaranje usmenog dijela postupka koje je podnio VÚB ne otkrivaju nikakvu novu činjenicu koja bi mogla utjecati na odluku koju Sud treba donijeti.
- 55 U tim okolnostima, nije potrebno odrediti ponovno otvaranje usmenog dijela postupka.

O prethodnim pitanjima

Dopuštenost

- 56 VÚB u biti tvrdi da su prethodna pitanja koja se odnose na tumačenje Direktive 93/13 nedopuštena jer nisu potrebna za potrebe rješavanje spora i da su hipotetska jer nemaju nikakve veze s predmetom glavnog postupka. U tom pogledu, on u biti ističe da su žalitelji u glavnom postupku sustavno i ozbiljno povrijedili svoje ugovorne obveze, tako da bi ostvarenje založnog prava u svakom slučaju bilo u skladu s testom proporcionalnosti prema kriterijima navedenima u presudi od 14. ožujka 2013., Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, t. 73.).
- 57 Prema ustaljenoj sudskoj praksi Suda, pitanja o tumačenju prava Unije koja uputi nacionalni sud unutar pravnog i činjeničnog okvira koji utvrđuje pod vlastitom odgovornošću i čiju točnost Sud nije dužan provjeravati uživaju presumpciju relevantnosti. Sud može odbiti odlučivati o

prethodnom pitanju koje je postavio nacionalni sud, u smislu članka 267. UFEU-a, samo ako, osobito, nisu ispunjeni zahtjevi u vezi sa sadržajem zahtjeva za prethodnu odluku navedeni u članku 94. Poslovnika ili ako je očito da tumačenje ili ocjena valjanosti pravila Unije koje je zatražio nacionalni sud nema nikakve veze s činjeničnim stanjem ili predmetom spora u glavnom postupku ili ako je problem hipotetski (presuda od 20. listopada 2022., Koalicija „Demokratska Bugaria – Obedinenie”, C-306/21, EU:C:2022:813, t. 27. i navedena sudska praksa).

- 58 Međutim, takvo nepostojanje veze ili hipotetski karakter postavljenih pitanja ne može se utvrditi samo na temelju VÚB-ove tvrdnje prema kojoj je provedba ostvarivanja založnog prava u ovom slučaju proporcionalna. Naime, kao što je to nezavisna odvjetnica istaknula u točki 49. svojeg mišljenja, cilj pitanja o tumačenju Direktive 93/13 nije utvrditi je li to ovdje slučaj, nego se njima želi saznati mora li sud ispitati proporcionalnost mogućnosti koju odredba o prijevremenom dospijeću daje vjerovniku ako ne postoji obveza u tom smislu nametnuta nacionalnim propisom ili sudskom praksom.
- 59 Stoga je zatraženo tumačenje odredbi Direktive 93/13 nužno za rješavanje spora u glavnom postupku, a prethodna pitanja nisu hipotetske naravi. Slijedom toga, ta su pitanja dopuštena.
- 60 Nasuprot tomu, valja utvrditi da, kao što to ističu slovačka vlada i Europska komisija, sud koji je uputio zahtjev ne pruža pravne i činjenične informacije koje bi upućivale na vezu između postavljenih pitanja i Direktive 2005/29. Tako sud koji je uputio zahtjev ne objašnjava odnos koji postoji između primjene odredbe o prijevremenom dospijeću, s jedne strane, i postojanja nepoštene poslovne prakse, s druge strane. Isto tako, ne pojašnjava ni u kojoj bi mjeri ostvarivanje založnog prava na nekretnini dobrovoljnom dražbom moglo predstavljati nepoštenu poslovnu praksu ni razlog zbog kojeg bi tumačenje te direktive u tom kontekstu bilo nužno za rješavanje spora u glavnom postupku.
- 61 Stoga valja zaključiti da zahtjevi iz članka 94. točke (c) Poslovnika nisu ispunjeni i da, u skladu sa sudskom praksom navedenom u točki 57. ove presude, prethodna pitanja nisu dopuštena u dijelu u kojem se odnose na tumačenje Direktive 2005/29.

O prvom pitanju

- 62 Budući da se prvo pitanje u biti odnosi na opseg sudskog nadzora mogućnosti koju odredba o prijevremenom dospijeću daje vjerovniku da proglasi dospjelim cijeli zajam, najprije valja ispitati je li u ovom slučaju odredba o prijevremenom dospijeću obuhvaćena područjem primjene Direktive 93/13. Naime, u skladu s člankom 1. stavkom 2. te direktive, ugovorne odredbe koje su odraz obveznih zakonskih ili regulatornih odredaba ne podliježu njezinim odredbama.
- 63 To isključenje primjene pravila Direktive 93/13, koje obuhvaća odredbe nacionalnog prava koje uređuju odnos ugovornih stranaka neovisno o njihovoj volji i odredbe koje se redovno primjenjuju, opravdano je činjenicom da se u načelu može pretpostaviti da je nacionalni zakonodavac uspostavio ravnotežu između svih prava i obveza stranaka u određenim ugovorima, a koju je zakonodavac Unije izričito namjeravao očuvati (vidjeti, u tom smislu, presude od 10. lipnja 2021., Prima banka Slovensko, C-192/20, EU:C:2021:480, t. 32. i od 5. svibnja 2022., Zagrebačka banka, C-567/20, EU:C:2022:352, t. 57. i navedenu sudska praksu).

- 64 Navedeno isključenje pretpostavlja ispunjenje dvaju uvjeta, odnosno: s jedne strane, ugovorna odredba mora biti odraz zakonske ili podzakonske norme, a s druge strane, ta norma mora biti prisilne naravi (presude od 10. rujna 2014., Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, t. 78. i od 3. ožujka 2020., Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, t. 31.).
- 65 Kako bi se utvrdilo jesu li ti uvjeti ispunjeni, Sud je zaključio da je na nacionalnom sudu da provjeri je li konkretna ugovorna odredba odraz odredbi nacionalnog prava koje se prisilno primjenjuju među ugovornim stranama neovisno o njihovoj volji ili onih koje su dispozitivne naravi i stoga automatski primjenjive, odnosno ako se ugovorne strane u tom smislu nisu drukčije sporazumjele (presude od 10. rujna 2014., Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, t. 79., od 3. ožujka 2020., Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, t. 32. i od 5. svibnja 2022., Zagrebačka banka, C-567/20, EU:C:2022:352, t. 55.).
- 66 U tom pogledu, na nacionalnom je sudu da provjeri je li takva odredba obuhvaćena člankom 1. stavkom 2. Direktive 93/13 s obzirom na kriterije koje je utvrdio Sud, odnosno uz uzimanje u obzir naravi, opće strukture i odredaba predmetnih ugovora o kreditu kao i pravnih i činjeničnih okolnosti tih ugovora, imajući pritom na umu da, s obzirom na cilj zaštite potrošača iz te direktive, iznimku uspostavljenu člankom 1. stavkom 2. iste direktive treba tumačiti usko (presuda od 5. svibnja 2022., Zagrebačka banka, C-567/20, EU:C:2022:352, t. 58. i navedena sudska praksa).
- 67 U ovom slučaju, pod uvjetom da to provjeri sud koji je uputio zahtjev, odredbe nacionalnog prava koje su predmet prvog pitanja, odnosno članak 53. stavak 9. i članak 565. Građanskog zakonika, odražavaju se u odredbi predmetnog ugovora o kreditu, odnosno odredbi o prijevremenom dospjeću. Naime, sud koji je uputio zahtjev u tom pogledu ističe da se tom odredbom „u bitnome preslikavaju” te odredbe.
- 68 Na temelju članka 53. stavka 9. Građanskog zakonika, kada je riječ o ugovoru o potrošačkom kreditu s obročnom otplatom, vjerovnik može zahtijevati isplatu cjelokupnog kredita, u skladu s člankom 565. tog zakonika, ako su se stranke tako sporazumjele. Vjerovnik može ostvariti to pravo najranije tri mjeseca nakon kašnjenja s plaćanjem dospjelog obroka i samo nakon što je o tome prethodno obavijestio potrošača najmanje petnaest dana ranije.
- 69 U svojem odgovoru na zahtjev Suda za pojašnjenje u tom pogledu, sud koji je uputio zahtjev naveo je da se navedene povezane odredbe ne primjenjuju automatski ako stranke nisu odabrale nešto drugo. Osim toga, čak i ako su se stranke u ugovoru o kreditu sporazumjele o mogućnosti da vjerovnik zahtijeva prijevremenu otplatu pozajmljenog iznosa, on nije dužan ostvariti to pravo. Usto, sud koji je uputio zahtjev smatra da članak 54. stavak 1. Građanskog zakonika, koji u biti predviđa da ugovorne odredbe u ugovoru sklopljenom s potrošačem ne mogu odstupati od odredbi tog zakonika na štetu potrošača, ipak ne daje kogentni karakter odredbama članka 53. stavka 9. navedenog zakonika jer prva odredba dopušta strankama da odstupe od druge, pod uvjetom da je to u korist potrošača.
- 70 Stoga, i pod uvjetom da to provjeri sud koji je uputio zahtjev, koji je jedini nadležan za tumačenje odredbi svojeg nacionalnog prava, odredbu o prijevremenom dospjeću koja vjerovniku omogućuje da unaprijed zahtijeva otplatu cjelokupnog preostalog dugovanog iznosa u slučaju da dužnik povrijedi svoje ugovorne obveze ne treba kvalificirati kao „odredbu koja je odraz obaveznih zakonskih ili regulatornih odredbi” u smislu članka 1. stavka 2. Direktive 93/13, s

obzirom na to da, iako preuzima nacionalne odredbe navedene u točki 68. ove presude, one nisu obvezne i stoga ne ispunjavaju drugi uvjet koji taj članak 1. stavak 2. zahtijeva za primjenu njime predviđenog isključenja.

- 71 U tom slučaju takva odredba stoga podliježe odredbama Direktive 93/13, kako ih tumači Sud.
- 72 Kada je riječ o meritumu pitanja, prema ustaljenoj sudskoj praksi, u okviru postupka suradnje između nacionalnih sudova i Suda, ustanovljene u članku 267. UFEU-a, na Sudu je da nacionalnom sudu pruži koristan odgovor koji će mu omogućiti da donese odluku u postupku koji se pred njim vodi. U tom smislu Sud će preoblikovati pitanja koja su mu postavljena i protumačiti sve odredbe prava Unije potrebne nacionalnim sudovima za donošenje odluke u postupcima koji se pred njima vode, čak i kad te odredbe nisu izričito navedene u pitanjima koja mu upućuju ti sudovi (vidjeti, u tom smislu, među ostalim, presudu od 4. listopada 2018., Kamenova, C-105/17, EU:C:2018:808, t. 21. i navedenu sudsku praksu).
- 73 U tom pogledu, valja smatrati da svojim prvim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 3. stavak 1., članak 4. stavak 1., članak 6. stavak 1. i članak 7. stavak 1. Direktive 93/13, u vezi s člancima 7. i 38. Povelje, tumačiti na način da im se protivi nacionalni propis na temelju kojeg sudski nadzor nepoštenosti odredbe o prijevremenom dospijeću koja je dio ugovora o potrošačkom kreditu ne uzima u obzir proporcionalnost mogućnosti ostavljene prodavatelju roba ili pružatelju usluga da ostvari pravo koje ima na temelju te odredbe, s obzirom na kriterije povezane, među ostalim, s veličinom potrošačeve povrede njegovih ugovornih obveza, kao što je iznos dospjelih obroka koji nisu plaćeni u odnosu na ukupan iznos kredita i trajanje ugovora, kao i s mogućnošću da provedba navedene odredbe dovede do toga da prodavatelj roba ili pružatelj usluga može naplatiti iznose dugovane na temelju iste odredbe prodajom potrošačeva obiteljskog doma izvan bilo kakvog sudskog postupka.
- 74 Kao prvo, s obzirom na to da se potrošač nalazi u podčinjenom položaju u odnosu na prodavatelja robe ili pružatelja usluga u pogledu, kako pregovaračke moći, tako i informiranosti, valja podsjetiti na to da članak 6. stavak 1. Direktive 93/13 predviđa da nepoštene odredbe nisu obvezujuće za potrošača. U tom kontekstu i kako bi se osigurala visoka razina zaštite potrošača iz članka 38. Povelje, nacionalni sud dužan je ocijeniti, čak i po službenoj dužnosti, nepoštenost ugovorne odredbe koja ulazi u područje primjene Direktive 93/13 i time ispraviti neravnotežu između potrošača i prodavatelja roba ili pružatelja usluge, ako raspolaze potrebnim pravnim i činjeničnim elementima (vidjeti, u tom smislu, presude od 19. prosinca 2019., Bondora, C-453/18 i C-494/18, EU:C:2019:1118, t. 40. i od 17. svibnja 2022., Ibercaja Banco, C-600/19, EU:C:2022:394, t. 35. do 37.).
- 75 Što se tiče, kao drugo, kriterija s obzirom na koje treba provesti takav sudski nadzor, valja podsjetiti na to da članak 3. stavak 1. i članak 4. stavak 1. Direktive 93/13 u cijelosti definiraju opće kriterije za ocjenu nepoštenosti ugovornih odredaba na koje se primjenjuju odredbe te direktive (presuda od 3. lipnja 2010., Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid, C-484/08, EU:C:2010:309, t. 33.).
- 76 Stoga, kad se poziva na pojmove „dobra vjera” i „znatnija neravnoteža” na štetu potrošača u pravima i obvezama stranaka proizišlima iz ugovora, članak 3. stavak 1. Direktive 93/13 tek apstraktno definira elemente koji čine nepoštenom ugovornu odredbu koja nije bila predmet pojedinačnih pregovora (presuda od 26. siječnja 2017., Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, t. 58. i navedena sudska praksa).

- 77 Kako bi se utvrdilo stvara li neka odredba na štetu potrošača „znatniju neravnotežu” u pravima i obvezama stranaka proizišlima iz ugovora, osobito valja voditi računa o pravilima nacionalnog prava koja se primjenjuju u slučaju da se stranke o tome nisu dogovorile. Na temelju takve usporedne analize nacionalni sud moći će procijeniti stavlja li ugovor, i ako da u kojoj mjeri, potrošača u nepovoljniji pravni položaj u odnosu na onaj predviđen nacionalnim pravom koje je na snazi (vidjeti, u tom smislu, presudu od 14. ožujka 2013., *Aziz*, C-415/11, EU:C:2013:164, t. 68.).
- 78 Kad je riječ o tome u kojim je okolnostima ta neravnoteža nastala „u suprotnosti s uvjetom o dobroj vjeri”, valja utvrditi da nacionalni sudac mora, vodeći računa o uvodnoj izjavi 16. Direktive 93/13, u tu svrhu provjeriti može li prodavatelj robe ili pružatelj usluga, kada na pošten i pravedan način posluje s potrošačem, razumno očekivati da će ovaj prihvatiti takvu ugovornu odredbu prilikom pojedinačnih pregovora (vidjeti, u tom smislu, presude od 14. ožujka 2013., *Aziz*, C-415/11, EU:C:2013:164, t. 69. i od 10. lipnja 2021., *BNP Paribas Personal Finance*, C-609/19, EU:C:2021:469, t. 66.).
- 79 Usto, u skladu s člankom 4. stavkom 1. te direktive, nepoštenost ugovorne odredbe mora se procijeniti tako da se u obzir uzimaju priroda robe ili usluga na koje se ugovor odnosi u vrijeme kada je ugovor sklopljen, sve popratne okolnosti sklapanja ugovora i sve ostale odredbe tog ugovora ili nekog drugog ugovora o kojem on ovisi.
- 80 Konkretno, kad je riječ o odredbi dugoročnog ugovora o hipotekarnom zajmu kojom se određuju uvjeti pod kojima je vjerovnik ovlašten zahtijevati prijevremenu otplatu, poput odredbe o prijevremenom dospijeću, Sud je također već naveo kriterije s obzirom na koje nacionalni sud može utvrditi njezinu eventualnu nepoštenost, kao što je na to nezavisna odvjetnica podsjetila u točki 74. svojeg mišljenja.
- 81 Stoga je Sud u više navrata presudio da je od ključne važnosti za utvrđivanje stvara li ugovorna odredba o prijevremenom dospijeću hipotekarnog kredita znatniju neravnotežu na štetu potrošača, pitanje ovisi li mogućnost dana prodavatelju roba ili pružatelju usluga da ukupan iznos zajma proglašiti dospjelim o potrošačevu neizvršenju bitne obveze iz predmetnog ugovornog odnosa, je li ta mogućnost predviđena u slučajevima kada je takvo neizvršenje dovoljno teško uzevši u obzir trajanje i iznos zajma, odstupa li navedena mogućnost od propisa koji se primjenjuju u tom području u izostanku posebnih ugovornih odredaba te dodjeljuje li nacionalno pravo potrošačima primjerena i djelotvorna sredstva koja bi im omogućila, kada su vezani takvom odredbom, da isprave učinke navedenog dospijeca zajma (vidjeti, u tom smislu, presudu od 26. siječnja 2017., *Banco Primus*, C-421/14, EU:C:2017:60, t. 66. i navedenu sudsku praksu).
- 82 Iz toga proizlazi da nacionalni sud mora osobito ispitati proporcionalnost mogućnosti ostavljene vjerovniku da na temelju te odredbe zahtijeva cijeli iznos dugovanih iznosa kada ocjenjuje njezinu eventualnu nepoštenost, što znači da osobito uzima u obzir u kojoj mjeri potrošač povređuje svoje ugovorne obveze, kao što je iznos dospjelih obroka koji nisu plaćeni u odnosu na ukupan iznos kredita i trajanje ugovora.
- 83 U tom pogledu valja podsjetiti na to da kriteriji navedeni u presudi od 26. siječnja 2017., *Banco Primus* (C-421/14, EU:C:2017:60) za ocjenu nepoštenosti ugovorne odredbe o prijevremenom dospijeću zbog dužnikove povrede obveza tijekom ograničenog razdoblja nisu ni kumulativni ni alternativni, ni taksativni (vidjeti, u tom smislu, presudu od 8. prosinca 2022., *Caisse régionale de Crédit mutuel de Loire-Atlantique et du Centre Ouest*, C-600/21, EU:C:2022:970, t. 30. i 31.).

- 84 Iz toga slijedi da sudski nadzor proporcionalnosti te odredbe treba, ovisno o slučaju, provesti s obzirom na dodatne kriterije. Stoga, s obzirom na učinke koje odredba o prijevremenom dospijeću unesena u ugovor o potrošačkom kreditu koji je osiguran obiteljskim domom, poput onog o kojem je riječ u glavnom postupku, može imati, nacionalni sud, kada ocjenjuje nepoštenost mogućnosti koju ta odredba nudi vjerovniku, mora u svojoj analizi eventualne ugovorne neravnoteže stvorene navedenom odredbom uzeti u obzir okolnost da njezina primjena može, ovisno o slučaju, dovesti do toga da vjerovnik naplati iznose dugovane na temelju iste odredbe prodajom tog stambenog objekta izvan bilo kakvog sudskog postupka.
- 85 U tom pogledu, u okviru svoje ocjene sredstava koja potrošaču omogućuju ispravljanje učinaka potpunog dospijeća iznosa dugovanih na temelju ugovora o zajmu, taj sud mora uzeti u obzir posljedice deložacije potrošača i njegove obitelji iz stambenog objekta koji je njihovo glavno prebivalište. Naime, pravo na dom temeljno je pravo u pravu Unije, zajamčeno člankom 7. Povelje, koje nacionalni sud mora uzeti u obzir prilikom primjene Direktive 93/13. Sud je u tom pogledu naglasio važnost toga da taj sud ima na raspolaganju privremene mjere koje mu omogućuju obustavu ili prekid nezakonitog postupka izvršenja na temelju hipoteke kada se te mjere pokažu potrebnima za osiguranje djelotvornosti zaštite koja se želi ostvariti Direktivom 93/13 (vidjeti, u tom smislu, presudu od 10. rujna 2014., Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, t. 63. do 66.).
- 86 Ako na temelju gore navedenih kriterija sud koji je uputio zahtjev utvrdi, u okviru svoje ocjene nepoštenosti odredbe o prijevremenom dospijeću, da u ovom slučaju pravo ugovoreno u korist VÚB -a da zahtijeva prijevremenu otplatu preostalog iznosa dugovanog na temelju ugovora o kreditu o kojem je riječ, koji je osiguran obiteljskim domom žaliteljâ u glavnom postupku, omogućuje tom prodavatelju robe ili pružatelju usluga da ostvari to pravo a da pritom ne mora uzeti u obzir veličinu povrede obveze potrošača u odnosu na dodijeljeni iznos i trajanje zajma, to bi utvrđenje moglo navesti taj sud da mora smatrati tu odredbu nepoštenom jer bi stvorila znatniju neravnotežu na štetu potrošača, u suprotnosti s uvjetom o dobroj vjeri, s obzirom na sve okolnosti u kojima je taj ugovor sklopljen i za koje je prodavatelj robe ili pružatelj usluga mogao znati na dan njegova sklapanja.
- 87 Ako bi se nakon te analize odredba proglasila nepoštenom, na tom bi sudu bilo da je izuzme iz primjene kako ona više ne bi imala obvezujuće učinke na potrošača, osim ako se potrošač tomu protivi (presuda od 16. srpnja 2020., CaixaBank i Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, C-224/19 i C-259/19, EU:C:2020:578, t. 50.).
- 88 U tom pogledu, uvjeti određeni u nacionalnom pravu, na koje se poziva članak 6. stavak 1. Direktive 93/13, ne mogu zadirati u bit prava koja potrošači imaju na temelju te odredbe da ne budu vezani odredbom koja se smatra nepoštenom (presuda od 26. siječnja 2017., Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, t. 51. i navedena sudska praksa).
- 89 Naime, bez takve bi se kontrole zaštita potrošača pokazala nepotpunom i nedostatnom te ne bi predstavljala ni prikladno ni djelotvorno sredstvo za prestanak korištenja te vrste odredaba, suprotno onomu što predviđa članak 7. stavak 1. Direktive 93/13 (presuda od 26. siječnja 2017., Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, t. 52. i navedena sudska praksa).
- 90 S obzirom na sva prethodna razmatranja, na prvo pitanje valja odgovoriti tako da članak 3. stavak 1., članak 4. stavak 1., članak 6. stavak 1. i članak 7. stavak 1. Direktive 93/13, u vezi s člancima 7. i 38. Povelje, treba tumačiti na način da im se protivi nacionalni propis na temelju kojeg sudski nadzor nepoštenosti odredbe o prijevremenom dospijeću koja je dio ugovora o

potrošačkom kreditu ne uzima u obzir proporcionalnost mogućnosti ostavljene prodavatelju roba ili pružatelju usluga da ostvari pravo koje ima na temelju te odredbe, s obzirom na kriterije povezane, među ostalim, s veličinom potrošačeve povrede njegovih ugovornih obveza, kao što je iznos dospjelih obroka koji nisu plaćeni u odnosu na ukupan iznos kredita i trajanje ugovora, kao i s mogućnošću da provedba te odredbe dovede do toga da prodavatelj roba ili pružatelj usluga može naplatiti iznose dugovane na temelju navedene odredbe prodajom potrošačeva obiteljskog doma izvan bilo kakvog sudskog postupka.

Drugo pitanje

- 91 S obzirom na odgovor na prvo pitanje, na drugo pitanje nije potrebno odgovoriti.

Troškovi

- 92 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (četvrto vijeće) odlučuje:

Članak 3. stavak 1., članak 4. stavak 1., članak 6. stavak 1. i članak 7. stavak 1. Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima [odredbama] u potrošačkim ugovorima, u vezi s člancima 7. i 38. Povelje Europske unije o temeljnim pravima,

treba tumačiti na način da im se:

protivi nacionalni propis na temelju kojeg sudski nadzor nepoštenosti odredbe o prijevremenom dospjeću koja je dio ugovora o potrošačkom kreditu ne uzima u obzir proporcionalnost mogućnosti ostavljene prodavatelju roba ili pružatelju usluga da ostvari pravo koje ima na temelju te odredbe, s obzirom na kriterije povezane, među ostalim, s veličinom potrošačeve povrede njegovih ugovornih obveza, kao što je iznos dospjelih obroka koji nisu plaćeni u odnosu na ukupan iznos kredita i trajanje ugovora, kao i s mogućnošću da provedba te odredbe dovede do toga da prodavatelj roba ili pružatelj usluga može naplatiti iznose dugovane na temelju navedene odredbe prodajom potrošačeva obiteljskog doma izvan bilo kakvog sudskog postupka.

Potpisi